

PAUza

Akademicka

Tygodnik Polskiej Akademii Umiejętności

Nr 47

Kraków, 17 września 2009

Za zamkniętymi drzwiami

Poniższy tekst, otrzymany z Londynu, publikujemy z okazji prezentacji polskiego wydania książki Laurensa Reesa *Za zamkniętymi drzwiami* w Polskiej Akademii Umiejętności 21 września 2009. (Red.)

KRZYSZTOF STOLIŃSKI

Laurence Rees w historycznym serialnym programie telewizyjnym BBC/PBS nadanym w 2008 r., w którym przedstawił wydarzenia z czasów II wojny światowej, nie zbagatelizował losów Środkowej i Wschodniej Europy. Zapewne po raz pierwszy zaprezentował brytyjskim widzom znane Polakom wypadki, bez umyślnych pominięć i wykreśleń. W telewizyjnym serialu i w książce¹ mogliśmy dowiedzieć się o niezwykłych, mało znanych faktach oraz o tych dobrze nam znanych, które przypominały tragiczne wydarzenia i zapomniane bolesne chwile.

Niektóre z emitowanych wydarzeń, szczególnie tych dotyczących Katynia i Powstania Warszawskiego, przywróciły z dna pamięci epizody z lat wojny. Na przykład, przywołały dni w okupowanej Warszawie, kiedy władze niemieckie rozpoczęły publikować w lokalnych gazetach nazwiska odnalezionych w lesie katyńskim zwłok pomordowanych polskich oficerów. Widok osób z trwogą odczytujących listę nazwisk w poszukiwaniu swoich najbliższych zaginionych powrócił do mojej świadomości. Kiedy oglądałem epizody z Powstania Warszawskiego i przedstawione daremne próby Polskiego Rządu w Londynie, próbującego zmobilizować pomoc walczącej Warszawie, przelot olbrzymich amerykańskich samolotów, zrzucających kolorowe spadochrony we wrześniu 1944 r., wyraźnie zarysował się w mojej pamięci.

Inne wydarzenie nadane w emitowanej serii przywołało, epizod z czasów wojny, kiedy rodzina mojej żony została deportowana z środkowo-wschodniej Polski w głąb Rosji. Świetnie przygotowana relacja dotycząca deportacji Tatarów z ich krymskich domostw przypominała opowiadania mojego teścia, z lutego 1940 r., kiedy wszyscy domownicy zostali przymusowo deportowani z ich nowo zbudowanego domu we wschodniej Polsce w okolice Archangielska, niedaleko kręgu polarnego. Tylko część rodziny przetrwała ten okrutny okres czasu. Ku wielkiemu zdumieniu i konsternacji funkcjonariuszy NKWD, niespodziewanie w 1941 r. uwolnieni zostali z zesłania, aby dołączyć do Armii Polskiej formowanej przez gen. Andersa w południowym Związku Radzieckim.

Warto w tym miejscu przypomnieć mało znane okoliczności, które zostały pominięte przez Autora. Na ogół Brytyjczycy nie zdają sobie sprawy, że w Polsce druga wojna światowa nie zakończyła się w 1945 r.

Brytyjscy komentatorzy i historycy raczej ignorują te wydarzenia w Polsce z tego okresu, które wskazują, że działania wojenne zakończyły się w Polsce dopiero na początku lat pięćdziesiątych zeszłego stulecia. Dwie dywizje NKWD wspomagane przez SMERSZ walczyły z na nowo zreformowanym podziemiem niepodległościowym, które w latach 1946–1948 liczyło ponad 30 000 dobrze uzbrojonych oddziałów w lasach i miastach na terenie Polski. Żołnierze rozwiązanych oddziałów Armii Krajowej nie mieli wyjścia. Pozostała im walka (dokończenie – str. 2)

¹ Laurence Rees, *World War Two – Behind closed doors – Stalin, the Nazis and the West*, BBC Books, Random House, 2008, 442 pp. Polskie wydanie: Laurence Rees, *Za zamkniętymi drzwiami – Kulisy II wojny światowej*, Prószyński i S-ka, Warszawa 2009, 368 s.